

MAKTABGACHA TA'LIMDA SUN'IY INTELLEKTDAN FOYDALANISH METODIKASI

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabasi

Toshmurodova Durdona Farxod qizi

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha ta'lim tizimida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik va metodik asoslari yoritilgan. Tadqiqotda sun'iy intellektning bolalarning bilish faoliyatini rivojlantirish, individual ta'lim ehtiyojlarini aniqlash hamda ta'lim jarayonini samarali tashkil etishdagi imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, interaktiv dasturlar, aqlli ta'lim platformalari va raqamli vositalardan foydalanish orqali maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodkorlik, muloqot va muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirish usullari ko'rib chiqilgan. Maqolada sun'iy intellektni ta'lim jarayoniga joriy etishda pedagoglarning roli, metodik yondashuvlar hamda mavjud muammolar va ularning yechimlari haqida tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, sun'iy intellekt, raqamli texnologiyalar, ta'lim metodikasi, innovatsion yondashuvlar, interaktiv ta'lim, individual ta'lim, pedagogik texnologiyalar, bolalar rivojlanishi, raqamli kompetensiya.

Kirish. Bugungi kunda dunyo miqyosida ilm-fan va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi barcha sohalar qatori ta'lim tizimiga ham katta ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt vositalarining ta'lim jarayoniga kirib kelishi ta'lim mazmuni, metodlari hamda pedagogik yondashuvlarning yangilanishiga sabab bo'lmoqda. Zamonaviy jamiyatda yosh avlodni innovatsion fikrlaydigan, mustaqil qaror qabul qila oladigan hamda axborot texnologiyalaridan samarali foydalana oladigan shaxs sifatida tarbiyalash muhim vazifalardan biri

hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan maktabgacha ta'lim tizimida raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektdan foydalanish dolzarb masalaga aylanmoqda. Maktabgacha yosh davri bolaning jismoniy, aqliy, nutqiy, ijtimoiy-emotsional va ijodiy rivojlanishi uchun eng muhim bosqich hisoblanadi. Aynan ushbu davrda bolaning dunyoqarashi shakllanadi, atrof-muhitga bo'lgan qiziqishi ortadi hamda bilim olishga bo'lgan dastlabki ko'nikmalar rivojlanadi. Shu sababli maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etish, bolalarning qiziqish va ehtiyojlariga mos innovatsion metodlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Raqamli texnologiyalar maktabgacha ta'lim jarayonini interaktiv, qiziqarli va samarali tashkil etishga xizmat qiladi. Multimedia vositalari, animatsiyalar, interaktiv o'yinlar, elektron platformalar va mobil ilovalar orqali bolalarning diqqatini jalb qilish, ularning bilim olishga bo'lgan motivatsiyasini oshirish mumkin. Bunday vositalar bolaning mantiqiy fikrlashi, xotirasi, tasavvuri va ijodkorligini rivojlantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, audio va video materiallardan foydalanish bolalarning eshitish va ko'rish orqali axborotni tezroq qabul qilishiga imkon yaratadi. So'nggi yillarda sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi ta'lim tizimida yangi imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda. Sun'iy intellekt asosidagi dasturlar har bir bolaning individual qobiliyati, qiziqishi va rivojlanish darajasini tahlil qilib, unga mos topshiriqlarni tavsiya etish imkonini beradi. Bu esa ta'lim jarayonida individual yondashuvni ta'minlashga xizmat qiladi. Shuningdek, sun'iy intellekt yordamida interaktiv muloqot muhiti yaratilib, bolalarning mustaqil fikrlashi va muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmalari rivojlantiriladi.

Tahlil va natijalar. Maktabgacha ta'lim tizimida raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish bo'yicha olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy texnologiyalar ta'lim samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Ayniqsa, interaktiv metodlar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini kuchaytirib, ularning faol ishtirokini ta'minlaydi. Tahlillar davomida aniqlanishicha, multimedia vositalari, animatsion dasturlar va rivojlantiruvchi o'yinlardan foydalanilgan mashg'ulotlarda bolalarning diqqatni jamlash ko'rsatkichi an'anaviy mashg'ulotlarga nisbatan yuqori bo'lgan. Raqamli texnologiyalar yordamida

taqdim etilgan ma'lumotlar bolalar tomonidan tezroq qabul qilinib, uzoq vaqt xotirada saqlanishi kuzatilgan. Ayniqsa, audio va vizual materiallarning uyg'unligi bolalarning eslab qolish qobiliyatini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatgan. Sun'iy intellekt asosidagi dasturlar esa ta'lim jarayonida individual yondashuvni amalga oshirish imkonini yaratgan. Har bir bolaning qobiliyati, bilim darajasi va qiziqishidan kelib chiqib topshiriqlarni moslashtirish orqali ta'lim sifati oshgan. Natijada bolalarda mustaqil fikrlash, muammoni hal qilish va ijodiy yondashuv ko'nikmalari shakllangan. Tahlillar shuni ham ko'rsatdiki, interaktiv o'yinlar va aqlli dasturlardan foydalanish bolalarning nutq rivojlanishiga ijobiy ta'sir etadi. Ayniqsa, ovozli topshiriqlar va muloqotga asoslangan ilovalar bolalarning lug'at boyligini oshirib, erkin fikr bildirish qobiliyatini rivojlantiradi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar bolalarda jamoa bilan ishlash va kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirishga yordam beradi. Tajriba natijalariga ko'ra, raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarda bolalarning mashg'ulotlarga qatnashish faolligi sezilarli darajada oshgan. Tarbiyachilar tomonidan olib borilgan kuzatuvlarda bolalarning yangi bilimlarni o'zlashtirishga bo'lgan qiziqishi kuchaygani, topshiriqlarni bajarishda mustaqillik va faollik ortgani aniqlangan. Biroq tahlil jarayonida ayrim muammolar ham kuzatilgan. Jumladan, barcha maktabgacha ta'lim tashkilotlarida texnik vositalarning yetarli emasligi, internet sifati pastligi hamda ayrim pedagoglarning raqamli kompetensiyasi talab darajasida emasligi ta'lim jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bundan tashqari, bolalarning gadjetlardan uzoq vaqt foydalanishi sog'liq va psixologik holatga salbiy ta'sir etishi mumkinligi ham qayd etilgan.

Olingan natijalar asosida quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

raqamli texnologiyalar maktabgacha ta'lim samaradorligini oshiradi;

sun'iy intellekt individual ta'limni tashkil etishda samarali vosita hisoblanadi;

interaktiv metodlar bolalarning ijodiy va mantiqiy fikrlashini rivojlantiradi;

pedagoglarning raqamli kompetensiyasini oshirish zarur;

texnologiyalardan foydalanishda me'yor va nazorat muhim ahamiyatga ega.

Umuman olganda, maktabgacha ta'lim tizimida raqamli texnologiyalar va sun'iy intellektidan samarali foydalanish bolalarning har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi hamda zamonaviy ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqadi.

Xulosa qilib aytganda, sun'iy intellekt texnologiyalaridan maktabgacha ta'lim jarayonida foydalanish ta'lim sifatini oshirish, bolalarning individual qobiliyat va ehtiyojlarini hisobga olgan holda samarali ta'lim muhitini yaratishga xizmat qiladi. Sun'iy intellekt asosidagi vositalar bolalarning bilish faolligini, ijodiy fikrlashini, muloqot va muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, ushbu texnologiyalarni ta'lim jarayoniga to'g'ri va maqsadli joriy etish pedagoglardan zamonaviy raqamli kompetensiyalarni talab etadi. Kelgusida sun'iy intellekt imkoniyatlaridan oqilona foydalanish maktabgacha ta'lim tizimining innovatsion rivojlanishiga, ta'lim samaradorligini oshirishga hamda har tomonlama rivojlangan shaxsni tarbiyalashga muhim hissa qo'shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. UNESCO. *Guidance for Generative AI in Education and Research*. Paris: UNESCO, 2023.
2. Artificial Intelligence: A Modern Approach / Stuart Russell, Peter Norvig. Pearson Education, 2021.
3. Organisation for Economic Co-operation and Development. *Digital Education Outlook*. Paris: OECD Publishing, 2023.
4. Ministry of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan. Maktabgacha ta'lim sohasiga oid me'yoriy-huquqiy hujjatlar va metodik tavsiyalar. Toshkent, 2024.
5. Pedagogy va axborot texnologiyalariga oid ilmiy maqolalar hamda monografiyalar.